

Miért nem a Tóra a „tökéletes törvény”?

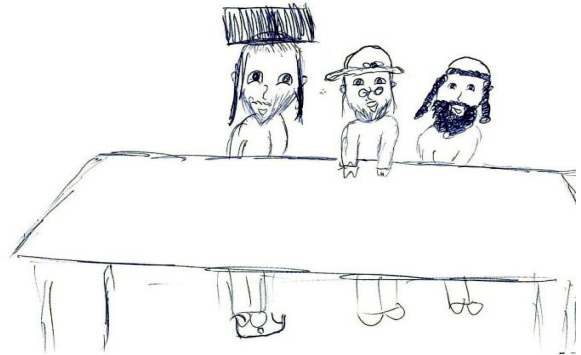
A múlt héten olvastunk arról, hogy megkaptuk a két kőtáblát, a Tóra alapját, és magunkra vet-tük, hogy „minden, amit az Örökkévaló mond, megcselekedjük” (Mózes 2., 19:8)

Ezen a héten pedig megkapjuk ennek a vállalt törvénynek egy tekintélyes részét, számos mic-va formájában.

Bölcseink mindjárt a bevezető mondat szavai-ból tanulnak egy alapvető fontosságú elvet:

„Rabbi Tárfon mondja: bármilyen helyen, ahol a népek gyülekezését találod, **annak ellenére, hogy a törvényeik ugyanolyanok, mint Izrael törvényei, nincsen jogod arra, hogy hozzájuk fordulj, ahogyan áll:**

’És ezek azok a parancsolatok, amelyeket elé-jük tegyél’ – **eljük, és nem a népek elé**” (Gitin 88b, Mózes 21:1 alapján)

Impresszum

Az *omek* szó jelentése: *mélység*. Elgondolkodta-tó, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Kiadó: Bét Jehuda Közösség • **Székhely:** 1084, Budapest, Scheiber Sándor u. 2. • **Felelős kiadó-szerkesztő:** Szántó-Várnagy Binjomin • **Rajz:** Farnadi-Jeruzálmi Temima • **Terjesztés:** Vida Ákos • **Megjelenik** 150 példányban.

ISSN 3058-051X (Nyomtatott)

ISSN 3058-0609 (Online)

Vagyis ha peres ügyünk adódik egy másik zsidóval, akkor kötelesek vagyunk azt rabbinikus bíróság elé vinni. Még akkor sem fordulhatunk más nép bíróságához, ha ismervén jogrend-jüket tudjuk, hogy pontosan ugyanazt az ítéletet fogják ők is kihozni! De miért nem?

„Az Örökkévaló Tórája tökéletes, felüdíti a lelket.” (Zsoltárok 19:8)

Miután a múlt heti olvasmányban az egész nép megtapasztalta, hogy a Tórát a Teremtő ma-ga adta, és a mostani héten pedig részletes és mindennapokban is alkalmazható törvények formájában ki is fejtette azokat, **kiben is merülhet fel az, hogy az emberi törvény tökéle-tesebb, jobb lehet, mint az isteni törvény?**

Rási magyarázata szerint aki a nem zsidók bíróságára viszi a peres ügyét, az „a bálványok nevét dicsőíti, és a Teremtő Nevét megszegyeníti”. Függetlenül attól, hogy napjainkban ak-tuális-e még a bálványimádás vagy sem, az üzenet egyértelmű: furcsán néz ki az, hogy mi-ért fordulnak a zsidók, akik annyira büszkék a törvényeikre, más népek törvényeihez?

Erre a kérdésre azonban van egy látszólag kézenfekvő válasz: azért, mert amíg más népek között lakunk, addig nekünk nincsen jogunk arra, hogy a bíróságaink döntésének végered-ményét kikényszerítsük.

Ha Reuvén bepereli Simont a rabbinikus bíróságon, majd megnyeri a pert, Simon azonban továbbra sem akar fizetni, mert úgy érzi, hogy a bírók rosszul döntöttek, akkor a befogadó állam törvényei nem teszik lehetővé azt, hogy a rabbik érvényt szerezzenek döntésüknek, hiszen kizárólag az államok rendelkezhetnek a fizikai erővel (erőszakmonopólium).

Simon engedetlensége már önmagában is rámutat arra, hogy nem bízunk eléggé a rabbikban, nem hisz eléggé a Tórában, és ilyen módon szégyenletes. Egy kis mértékben ezért ilyenkor is megtörténik az, amiről Rási írta, hogy „megszégyeníti a Teremtő Nevét”.

Mindezzel együtt, ilyen esetben a halacha lehetővé teszi azt, hogy Reuvén hozzájusson jogos jussához. Ne érhesse őt kár azért, amiért mindenben a Tóra törvénye szerint járt el:

„Amikor a népek hatalma erős és a másik peres fél akaratos, és nem tudja tőle zsidó bírák által visszaszerezni a pénzét, akkor zsidó bíróságon perelje először. Ha a másik nem akar eljönni, kérjen engedélyt a bét dintől [vallási bíróság], és mentse meg a pénzét a népek bíróságában.” (Rámbám, Hilchot Szanhedrin 26:7, ld. még Sulchán Áruach CM 26:2)

Honnan tudjuk, hogy ez megengedett? A magyarázók egy érdekes forrásra vezetnek vissza (ld. *Keszef Misne*): a Bává Kámá traktátus 92. oldalán Rábá bár Mari 16 tanítást mond, melyek mindegyike a korban népszerű bölcsességek, közmondások tórai forrását igyekszik felkutatni. Ezek közül az egyik:

*„Honnan van az a dolog, amit az emberek mondanak: **Ha hívod a barátodat, de nem***

válaszol, akkor emelj fel egy nagy falat és dobd rá?

Innen: 'Mivel megtisztítottalak téged, és nem tisztultál meg a tisztátalanságodból, azért nem foglak megtisztítani többé.'”

(Bává Kámá 92b, Jechezkel 24:13 alapján)

A magyarázók szerint a „barát”, akit hívunk, az az, aki nem hajlandó a rabbinikus bíróságra eljönni vagy annak engedelmeskedni, a „fal rádobása” pedig megfelel annak, hogy világi bíróságokon igyekszünk érvényt szerezni jogainknak.

Minden népnek megvan a maga büszkesége. Egyértelmű, hogy mi, zsidók a Tórára, erre a csodálatos isteni ajándékra vagyunk büszkék. Azonban a rómaiak is – talán *joggal* – büszkék a törvényeikre, melyek a legtöbb modern jogrendszer alapjait jelentik.

Vajon van olyan „szent kötelességünk”, hogy ezt vitassuk? Hiszen a mi törvényrünk isteni eredetűek – nem inkább az lenne a dicséretre méltó?

Azt gondolom, hogy a Tóra célja – ellentétben az elterjedt vélekedéssel – nem az, hogy tökéletes törvény legyen. Maga a Tóra szó jelentése sem *törvény*, hanem *tanítás*.

A Tóra tanítani, formálni akar minket. Jobb emberré tenni.

Tökéletes törvényt alkotni önmagában még nem egy eléggé jó cél.

Hiszen az a törvény tökéletes, amit az „ügyeskedők” nem tudnak kijátszani.

Ezért a „tökéletes” római törvény korántsem garancia az igazságos ítéletre. A Tóra viszont azért van, hogy aki valóban használja, az jó emberré legyen, aki nem ügyeskedni akar, hanem betartani a törvényt.

Vajon helyes-e kutatni a Tóra és a micvák értelmét?

Mint fentebb is említettük, a *Mispátim* hetiszakasz témája az isteni törvénykezés. Ennek kapcsán emeltük ki az első fontos különbséget emberi és tórai törvények között: az egyik célja a tökéletes törvény kialakítása, a másiké a tökéletes ember „kifejlesztése”.

A másik alapvető különbség az, hogy a Tórában még a polgári jogi megfontolások is **lépten-nyomon vallási és szellemi értékekkel vannak gazdagítva**.

Ilyen például rögtön az elején a *héber rab-szolganő*, akinek a szabaddá tétele mintegy az urának a becsületbeli kötelezettsége (ld. 21:9-11), vagy a *négyszeres-ötszörös fizetés* az állat ellopásánál, ami a tolvaj szégyenét is figyelembe veszi (ld. 21:37, *Bává Kámá 79b*), hogy csak az első néhány példát említsük.

Rási ennek kapcsán újabb érdekes részletet árul el, szintén a fentebb említett első mondat szavai alapján:

„Azt mondta a Szent, Áldott Ő Mózesnek: ne gondold azt, hogy ’majd elmondom nekik a tennivalókat két vagy három alkalommal, amíg megfelelően el nem tudják ismételni. Viszont nem fáradozok azért, hogy megértessem velük a **dolog értelmét és magyarázatát**’.

Ezért áll: ’amelyeket **tegyél eléjük**’ – ahogyan egy terített asztalt [*sulchán áruch*¹], ami készen áll a fogyasztásra az ember előtt.”

(Rási 21:1, *Mechiltá* alapján)

Ebből a tanításból számos fontos részlet kiderül. Például az, hogy a pusztában vándorló népnek annyira pontosan kellett a tórai törvényeket ismerniük, hogy képesek legyenek „levizsgázni” belőle. Az is, hogy Mózes kötelezettségként megkapta, hogy tegye a nép számára a Tóra tanulását minél egyszerűbben érthetővé. De talán a legszembetűnőbb az, hogy

a nép a Tóra értelmét és magyarázatát is megkapta, a törvényekkel együtt.

Mindez már csak azért is különösen érdekes, mert gyakran hallani arról, hogy az isteni törvényeknek nem kereshetjük az értelmét, a magyarázatait. Hiszen hogyan is lehetnénk képesek, mi, egyszerű emberek felfogni a Teremtő végtelen bölcsességét?

„*Rabbi Elázár ben Ázárja mondta: honnan tudjuk, hogy ne mondja azt az ember: ’nem akarok sátnézt viselni (ld. Mózes 3., 19:19). Nem akarok sertéshúst enni’, hanem csak azt, hogy: ’akarok, de mit tudok tenni? Hiszen Mennyei Atyám ezt rendelte felőlem!*’

A tanítás így mondja: ’Elválasztalak benneteket a népek közül, hogy az enyémeim legyetek’ – ezért tartózkodik a bűntől és magára veszi az égi királyság jármát.” (Szifrá, Mózes 3., 20:26 alapján)

Ha alaposabban megvizsgáljuk, észrevehetjük, hogy ez utóbbi tanítás egyáltalán nem mondja, hogy ne vizsgáljuk meg a micvák logikáját, mélységét. Hanem az alázat szerepét hangsúlyozza: még ha meg is értjük, akkor se ez legyen az oka annak, hogy mi betartjuk a parancsolatokat.

1 A zsidó élet törvénykönyve, a Joszéf Káro által 1563-ban írt *Sulchán Áruch*, vagyis terített asztal is vélhetően e magyarázatból kapta a nevét.

Mindebből azt látjuk, hogy a Tóra tanulásának fontos része az, hogy igyekszünk megérteni a Tóra mélységét, értelmét. Az igaz, hogy sosem gondolhatjuk magunkról, hogy tökéletesen felfogtuk a mennyei bölcsességet².

Eliezer Élijáhu Dessler rabbi (1892-1953) híres tanítása megmagyarázza, hogy miért

hivatkozik a Talmud a micvák logikájára úgy mint a *micvák ízére [táámé hámicvot]*: az ételeknek is van *tápértéke*, amiért fogyasztjuk, és *íze*, ami kifejezi a Teremtő hozzánk való jóságát. Mind az ételre, mind a micvára akkor is szükségünk lenne, ha semmilyen íze nem lenne. Ahogyan Dávid király megfogalmazta: „**ízleljétek és lássátok, hogy jó az Örökkévaló!**” (Zsoltárok 34:8)

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 16:10 és 16:58 között.

Szombat kimenetele: 18:05.

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 9:17-ig.

A zsinagógában **péntek este** 17:30-tól tanulunk, 18:00-tól imádkozunk.

Szombat reggel 8:30-tól tanulunk, 9:00-tól imádkozunk.

ÚJ! Péntek esti vendégünk: *Babits Antal* bibliakutató, vallásbölcselelő és klarinétművész. Ezúton is köszönjük a múlt heti beszélgetést *Novák Attila* történésznek!

Hétfő és csütörtök reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

Szerda reggel 7:30-kor imádkozunk a *Bét Jehuda zsinagógában*.

Szombat reggeli imák a Bét Jehuda zsinagógában február hónapban:

Február 8-án, *Besálách* szombatján és
Február 22-én (**ezen a héten!**), *Mispátim* szombatján 9:00-kor.

Sábát sálom! Gut sábesz!

Az OMEK MAGAZIN IV. évfolyam 18. számát

Dániel adományozta

Jirmijáhu ben Pinchász

emlékének szentelve.

Legyen a tanulásunk, inspirációnk a lelke felemelkedésére!

² Olyasmit pedig végképp nem mondhatunk, hogy mi megértettük egy parancs logikáját, és az már nem aktuális, és ezért nem tartjuk be. Például mint azok, akik azt állítják, hogy „csak a pusztában vándorló nép számára volt fontos, hogy ne fogyasszanak sertéshúst, mivel nem tudták tartósítani”.